# ROMOVÉ V LETECH 1918-1938 PRACOVNÍ LIST

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

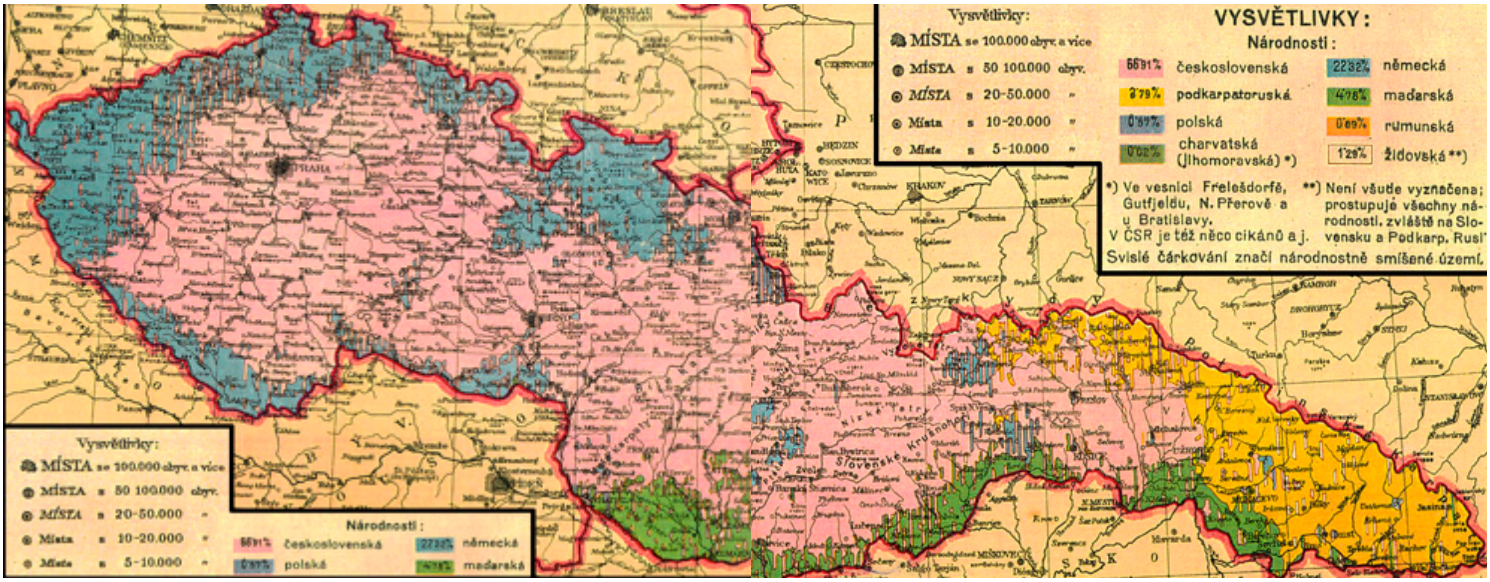
**PETR ŠIMÍČEK**

Pracovní list je založen na práci s prameny k výukové prezentaci „Romové v Československé republice v letech 1918-1939“, která mapuje historii a postavení českých Romů od vzniku Československé republiky do vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Zmíněná pracovní prezentace vychází ze studie historika Michala Schustera z Muzea romské kultury, jež byla připravena na základě sbírkových fondů a stálé expozice Muzea romské kultury.

Tento pracovní list je výběrem pramenů použitých v prezentaci, doplněných otázkami pro žáky a studenty. Učitel si může podle svých potřeb konkrétní pramen s otázkami vytisknout a rozdat jej žákům/studentům přímo během vyučovací hodiny. Formou samostatné práce s prameny (zkoumání a pátrání) je zapojí a zaktivizuje, hodina bude zajímavější. Jednotlivé prameny může učitel využít pro opakování probraného tématu, popřípadě je rozdat žákům/studentům k domácí práci.

## ÚKOL PRVNÍ

Počet obyvatelstva ČSR podle sčítání v roce 1930 - 14,729.536
(105 obyv. na 1 km²)
Národnostní rozdělení ČSR
Čechoslováků: 9,756.604, tj. 66,24 %
Němců: 3,318.445, tj. 22,53 %
Maďarů: 719.569, tj. 4,89 %
Rusínů: 568.941. tj. 3,86 %
Židů: 204.779, tj. 1,39 %
Poláků: 100.322, tj. 0,68 %
Cikánů: 32.857, tj. .....
Rumunů: 14.170, tj. 0,10 %
Jihoslovanů: 6.026, tj. 0,04 %
Jiných a neznámých: 7.823, tj. 0,05 %




http://www.codyprint.cz/csr/mapa.html

Obyvatelstvo podle národnosti v r. 1930.

| Čechosl. | Rusové | Poláci | Němci | Maďaři | Židé | jiní | cizinci | řím.-kat. | řec.-k |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 4,713.366 | 7.162 | 1.195 | 2,270.943 | 7.608 | 12.735 | 1.555 | 94.817 | 5,316.448 | 8.0 |
| 2,595.534 | 4.012 | 79.450 | 799.995 | 2.860 | 17.267 | 2.570 | 63.322 | 3,061.631 | 4.1 |
| 2,345.909 | 91.079 | 933 | 147.501 | 571.968 | 65.385 | 31.394 | 75.604 | 2,384.355 | 213.7 |
| 33.961 | 446.916 | 159 | 13.249 | 109.472 | 91.255 | 14.117 | 16.228 | 69.262 | 359.1 |
| 9,688.770 | 549.169 | 81.737 | 3,231.688 | 691.923 | 186.642 | 49.636¹ | 249.971 | 10,831.696 | 585.0 |

12.641), Srbochorvatů 3113 (v zemi Moravskoslezské 2121) a cikánů 32.209 (na Slovensku 30.626).

**Jaké informace se dozvídáme o „cikánech“ v tabulkách a vysvětlivkách?**
**Na základě údajů z tabulek a předchozích informací se pokuste stanovit přibližné procento podílu Romů na celkové populaci ČSR a doplnit do úvodního statistického přehledu.**
**Zjistěte, ve které části předválečného Československa žilo Romů výrazně nejvíce.**



Tento materiál vznikl v rámci projektu ESF a OPVK
„Moderní dějiny pro učitele, atraktivně a inspirativně“
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

## ÚKOL DRUHÝ





**Doplňte popisek: Fotografie zachycuje ..... Romů, kteří žili ..... způsobem života.**
**Popište obě fotografie:**

**kdo?**
**kde?**
**co?**
**kdy?**
**proč?**

## ÚKOL TŘETÍ

# O cikánech civilisovaných

## Na moravském Slovácku jsou váženými občany - Mají své divadlo, hudbu i autory

Když bylo vydáno nařízení, které zbavovalo potulné cikány jejich neomezené volnosti a svobody, vzpomněl jsem si na ty obce na moravském Slovácku, kde se trvale usídlilo už po několik desítek let větší množství cikánů, kteří tu žijí rovnoprávně a ve shodě s ostatními spoluobčany. Někteří z nich jako pilní malozemědělci nebo řemeslníci jsou ve svých obcích váženými občany.

### Kolonie civilisovaných cikánů.

Jen několik málo lidí ví, že v některých obcích na moravském Slovácku, zejména v Petrově a Sudoměřicích, je několik cikánů-rolníků, kteří mají velmi vzorné hospodářství a jsou v obcích váženými občany. Při okresní silnici Hodonín—Strážnice—Uh. Hradiště, upoutá každého cestujícího cikánský tábor v dolině před městem Strážnicí. Stojí tu cikánská obydlí ve čtyřech řadách. Cikáni z tohoto tábora nejsou ani zdaleka těmi cikány, jak je známe ze soudních síní, neboť všichni se živí poctivým způsobem. Někteří jsou zaměstnáni jako tovární dělníci, část jich pracuje na melioračních pracích, jsou tu různí řemeslníci a také drobní obchodníci.

### Cikánské divadlo.

Cikáni z Petrova a Sudoměřic založili před lety svoje ochotnické divadlo. Také strážničtí cikáni zahájili loni svoji divadelní činnost. Jejich ochotnický útvar má název „Hudebně pěvecká družina" a jejich režisérem je cikán Josef Kýr ze Strážnice, který je také autorem divadelních her „Kam lidská vášeň spěje". „Cikánčina věštba" a „Hrob na poušti". Jsou to vesměs zpěvohry, jejichž motivem je život kočujících cikánů, poukazující na ústrky, bídu, zoufalství, ale také radost a lásku k přírodě. Cikánské písně těchto her truchlí po cikánské svobodě a tklivé melodie získávají si oblíby divadelního obecenstva. Zpěvy jsou zpívány sborově i sólově. Soubor hostoval v některých městech na moravském Slovácku, všude s dobrým úspěchem.



Melantrich, Brno. Foto: Olejníček, Hodonín

*Náves cikánské kolonie u Strážnice.*

### Cikánské melodie v rozhlase.

Cikán František Kýr je příčinlivým kovářem. Se svým synem stojí u kovadliny od rána do pozdního večera a oba jako by neznali únavy. Jejich ruce dovedou velmi zručně vyrábět různé kovářské výrobky a to tak svědomitě, že Kýr je vyhledávaným mistrem. Kýrova práce však nekončí odložením kladiva po celodenní namahavé práci. Sotva odloží po chudé večeři lžíci, usedá do koutku svého příbytku a do notových linek zachycuje svoji hudební fantasii. Složil několik zdařilých pochodů a valčíků, které byly provozovány slováckými cikánskými kapelami. Kýr je také výborným hudebníkem a zpěvákem a tak se nejednou stalo, že Kýr hrál „vysokým pánům" na svůj milovaný cimbál a hru doprovázel zpěvem cikánských písní. Dnes už ani neví jak se to stalo, že byl v roce 1927 vyzván, aby s cikánskou kapelou a zpěváky nacvičil několik skladeb pro rozhlas. Zkoušky se konaly denně dlouho do noci, až konečně přišla „generálka", které byli přítomni hudební odborníci. Generálka dopadla na očekávání dobře a tak jednoho dne celá cikánská kapela i se zpěváky jela do Velké nad Veličkou, odkud byla její produkce vysílána rozhlasem. Kýr v této reportáži předvedl několik svých skladeb a jak prý mu psali „páni z rádija", vystoupení cikánů se velice líbilo. Jejich soubor byl při této příležitosti fotografován a tak mnozí cikáni se po prvé ve svém životě dostali před fotoaparát. Na toto vystoupení mají všichni účastníci nejkrásnější vzpomínky a těší se, že se ještě někdy objeví před mikrofonem, aby světu opět dokázali, že mezi cikány a cikány je přece jen veliký rozdíl. -dk.

**Jak rozumíte slovu „civilisovaných" v titulku novinového článku?**
**Co jím autor naznačuje o postojích většinové společnosti k Romům?**
**Vypište z článku základní informace o:**
**- romském způsobu života**
**- romských obydlích**
**- divadle a hudbě**



Tento materiál vznikl v rámci projektu ESF a OPVK „Moderní dějiny pro učitele, atraktivně a inspirativně"
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

## ÚKOL ČTVRTÝ

**Pokuste se doplnit do legendy s pomocí textu správné názvy romských sídel a obydlí.**



**..... moravských Romů u Luhačovic na poč. 20. století**



**Romská ..... u Svatobořic.**



**Romské ..... ve Strážnici.**

## ÚKOL PÁTÝ



**Cikán právníkem**

Na právnické fakultě Karlovy university v Praze složil před nedávnem s dobrým prospěchem druhou státní zkoušku československý cikán Tomáš Holomek ze Svatobořic u Kyjova. Již na střední škole, reál. gymnasiu v Kyjově, projevil veliké nadání a maturitní zkoušku složil s vyznamenáním. Také právnickou fakultu v Praze absolvoval a v nejbližší době složí poslední státnici a stane se nejen prvým československým cikánem s akademickým titulem, ale i prvním československým cikánem-právníkem.



# První cikánský advokát na Moravě

(△) To opravdu není urážka, jak by se při letmém pohledu na titulek zdálo, ale skutečnost, že Morava dala světu prvního cikánského advokáta, to jest diplomovaného JUDra, jenž překonal v sobě všechny kočovné pudy neklidné orientální rasy a dal se na řádná studia.

Říká se, že cikánská otázka je velký problém, zprávy z různých míst Čech hlásí, že pokus o pevné usazení cikánských rodin a zapojení jich do pracovního celku zdamal. Na Moravě, jak se zdá, je v této věci už větší pokrok: existuje tu odedávna několik cikánských vesnic, jejichž obydlí netvoří sice domy „na štok", nýbrž jsou z materiálu značně různého, ale nikoli nejhorší. Ba možno říci, že se docela vyrovnají baráčkům trpěným dosud na předměstích Prahy, jež jsou podivnou visitkou velkoměsta — ba dokonce je předčí. Zvláště ty, které nahradily dřevo a vzhled komediantských bud za cihly, takže se přizpůsobily ostatním stavbám, jak je známe z našich předměstí.

Jedno takové cikánské sídliště nalezneme v lese u Osvětiman, dvě hodiny od Uherského Hradiště, druhé u Svatobořic v samé blízkosti slovácké metropole Kyjova. Obě tyto cikánské osady jsou už hodně staré, muži naučili se pracovat a jsou z nich nádenníci a havíři, v blízkých uhelných dolech (Dubňany, Kyjov), jiní drží se řemesla kovářského a kotlářského. Některé cikánská rodina nestojí si nijak špatně, dcery oblékají se po městsku a pyšně si vykračovávají po kyjovském korsu. Cikáni sžili se tu se svým okolím tak, že nechybí ani případů, kdy slovácký synek — jak je to v těch písničkách — doopravdy zahledí se do očí mladé cikánky a dokonce se s ní ožení, přivede si ji do své chalupy. Má to sice u ostatních ženských v dědině na moc dlouho špatné, protože ty mu těžce vyčítávají takový krok a nesnášejí cikánskou snědou konkurenci, než co dělat! Poslední taková svatba je zaznamenána v obci Sobůlkách — a nevěstu představovala právě cikánka ze Svatobořic. Největším překvapením však bylo, když při zápisu do první třídy reál. gymnasia v Kyjově objevil se na chodbě ústavu starý cikán ze Svatobořic a přivedl svého jedenáctiletého synka, který se prý moc dobře učí. Malý cikánek skutečně při zkoušce dobře obstál a po prázdninách nastoupil po boku svých bílých kamarádů v lavicích primy. Držel se opravdu statečně, ba co víc, táhl to s vyznamenáním, přestože své úlohy psával na mezi u silnice uprostřed ostatních cikánských mrňat představujících zástup rušivých čumilů. Cikánek postupoval, udělal dokonce maturitu s vyznamenáním. To už si na tohoto černého studentíka celé město a spolužáci i profesorský sbor náležitě zvykli.

Maturitou však se neskončila jeho kariera. Mladý cikánský abiturient se totiž rozhodl, že bude ve studiích pokračovat. Určil se, že bude advokátem, protože správně vystihl, koho cikáni ve svém životě nejvíce potřebují. Chtěl nyní sám nahraditi jim náležitého obhájce při pohnání k odpovědnosti za nějaký ten hříšek v podobě šlohnuté slepice, kuny či králíka.

A tak z brněnské university vyšel před několika roky první cikánský advokát JUDr. Holomek ze Svatobořic, abiturient kyjovského gymnasia, studovaný representant cikánské rasy, dítě přírody, snědý mladíček, jenž kdysi psával latinská slovíčka na mezi a memoroval obsah knih v polích či na prahu chatrného cikánského obydlí.

Nikdo si nedovede představit radost cikánů v celém okolí když se dověděli že jeden z nich dotáhl to na pána.

Expres, 9.7.1940

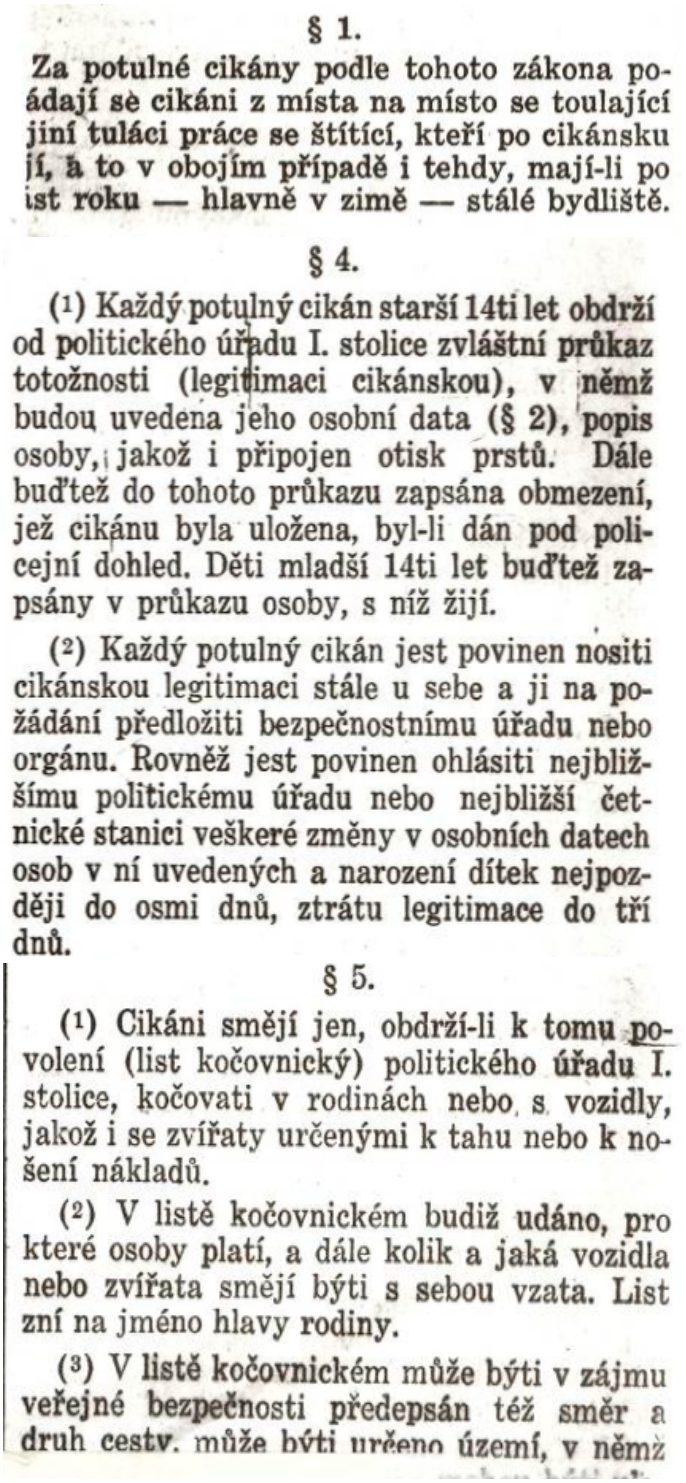
**Přečtěte si článek z tisku a charakterizujte postoj autora k právníkovi Tomáši Holomkovi a k Romům obecně?**
**Vypište si, co se z textu dozvíme o romských obydlích a soužití se sousedy?**
**Co prozrazuje datum publikování textu?**



Tento materiál vznikl v rámci projektu ESF a OPVK „Moderní dějiny pro učitele, atraktivně a inspirativně"
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

## ÚKOL ŠESTÝ

## Z PARAGRAFŮ ZÁKONA O POTULNÝCH CIKÁNECH Z ROKU 1927



§ 1.

Za potulné cikány podle tohoto zákona pokládají se cikáni z místa na místo se toulající jiní tuláci práce se štítící, kteří po cikánsku žijí, a to v obojím případě i tehdy, mají-li po čtvrt roku — hlavně v zimě — stálé bydliště.

§ 4.

(1) Každý potulný cikán starší 14ti let obdrží od politického úřadu I. stolice zvláštní průkaz totožnosti (legitimaci cikánskou), v němž budou uvedena jeho osobní data (§ 2), popis osoby, jakož i připojen otisk prstů. Dále buďtež do tohoto průkazu zapsána obmezení, jež cikánu byla uložena, byl-li dán pod policejní dohled. Děti mladší 14ti let buďtež zapsány v průkazu osoby, s níž žijí.

(2) Každý potulný cikán jest povinen nositi cikánskou legitimaci stále u sebe a ji na požádání předložiti bezpečnostnímu úřadu nebo orgánu. Rovněž jest povinen ohlásiti nejbližšímu politickému úřadu nebo nejbližší četnické stanici veškeré změny v osobních datech osob v ní uvedených a narození dítek nejpozději do osmi dnů, ztrátu legitimace do tří dnů.

§ 5.

(1) Cikáni smějí jen, obdrží-li k tomu povolení (list kočovnický) politického úřadu I. stolice, kočovati v rodinách nebo s vozidly, jakož i se zvířaty určenými k tahu nebo k nošení nákladů.

(2) V listě kočovnickém budiž udáno, pro které osoby platí, a dále kolik a jaká vozidla nebo zvířata smějí býti s sebou vzata. List zní na jméno hlavy rodiny.

(3) V listě kočovnickém může býti v zájmu veřejné bezpečnosti předepsán též směr a druh cestv. může býti určeno území, v němž

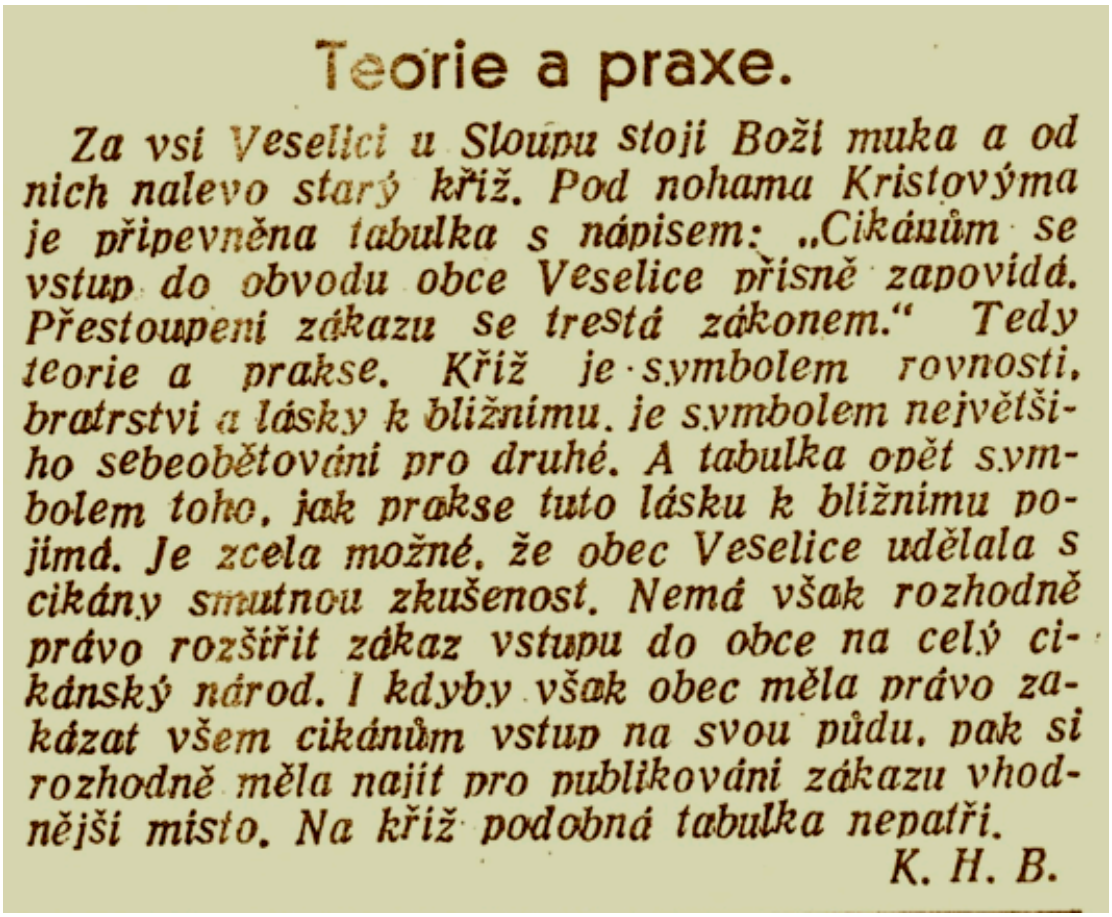
**Koho zákon považoval za „cikána“? Zjistěte, jaké povinnosti zákon „cikánům“ ukládal.**

## ÚKOL SEDMÝ









Teorie a praxe.

Za vsí Veselicí u Sloupu stojí Boží muka a od nich nalevo starý kříž. Pod nohama Kristovýma je připevněna tabulka s nápisem: „Cikánům se vstup do obvodu obce Veselice přísně zapovídá. Přestoupení zákazu se trestá zákonem.“ Tedy teorie a prakse. Kříž je symbolem rovnosti, bratrství a lásky k bližnímu, je symbolem největšího sebeobětování pro druhé. A tabulka opět symbolem toho, jak prakse tuto lásku k bližnímu pojímá. Je zcela možné, že obec Veselice udělala s cikány smutnou zkušenost. Nemá však rozhodně právo rozšířit zákaz vstupu do obce na celý cikánský národ. I kdyby však obec měla právo zakázat všem cikánům vstup na svou půdu, pak si rozhodně měla najít pro publikování zákazu vhodnější místo. Na kříž podobná tabulka nepatří.

K. H. B.

Moravské noviny, 1934

**Přečtěte si článek z dobového tisku a zjistěte postoj autora k zákazovým cedulím. Čím argumentuje a co svým textem sleduje?**



Tento materiál vznikl v rámci projektu ESF a OPVK „Moderní dějiny pro učitele, atraktivně a inspirativně“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

# POZNÁMKY PRO UČITELE

Odpovědi hledejte ve studii „Romové v Československé republice (1918-1939)“.

Bohatší a rozšiřující soubor dobových dokumentů k danému období najdete pod názvem „Prameny k tématu Romové v Československé republice (1918-1939)“ na portále **Moderní dějiny.cz.**

**Jaké další materiály můžete využít k ucelenému tématu Romů v Československu v letech 1918-1989 na portále Moderní dějiny.cz?**

**STUDIE**
Romové v Československé republice (1918-1939)
Genocida Romů v českých zemích (1939-1945)
Historie romského obyvatelstva v českých zemích v letech 1945-1989

**PREZENTACE**
Romové v Československé republice (1918-1939)
Genocida Romů v českých zemích (1939-1945)
Historie romského obyvatelstva v českých zemích v letech 1945-1958
Historie romského obyvatelstva v českých zemích mezi lety 1959-1989
Pracovní listy
Romové v letech 1918-1938 - pracovní list
Genocida českých Romů - pracovní list
Romové v letech 1945-1989 - pracovní list

**PRAMENY**
Prameny k tématu Romové v Československé republice (1918-1939)
Prameny k tématu Genocida Romů v českých zemích (1939-1945)
Prameny k tématu Historie romského obyvatelstva v českých zemích v letech 1945-1989

**FOTOGALERIE**
Fotogalerie Romové v českých zemích ve 20. stol.